

# تبیین رابطه خودپنداره به عنوان یک مفهوم روانشناختی - تربیتی با رشد خودباوری دانش آموزان ابتدایی شهرستان زهک سمیه آدرنوش آموزگار دبستان کوثر آموزش و پرورش زهک

## چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر تبیین رابطه خودپنداره به عنوان یک مفهوم روانشناختی- تربیتی با رشد خودباوری دانش آموزان ابتدایی شهرستان زهک است در این پژوهش از پرسشنامه ی محقق ساخته ی ۳۳ سوالی ۳ گزینه ای با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴۳ و جامعه ی آماری کلیه دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش زهک و انتخاب ۹۱۲ نفر به عنوان نمونه ی آماری به شیوه ی تصادفی انتخاب شدند، خودپنداره طی تجربیات شخص سازمان می یابد خودباوری در دانش آموزان باعث درک بهتر آنها به استعدادهای خود و استفاده بهتر از توانایی و استعدادهای خواهد شد . متأسفانه بعضی از افراد توانایی های خود را نادیده میگیرند و حسرت داشتن توانایی های دیگری را می خورند براساس استنباط انجام شده می توان نتیجه گرفت که خودپنداره می تواند ارتباط مثبتی بر رشد خودباوری در دانش آموزان ابتدایی زهک داشته باشد و خودپنداره اجتماعی، تحصیلی، مثبت بر میزان خودباوری دانش آموزان ابتدایی زهک موثر است، پیشنهاد می شود در پژوهش های اتی پیرامون تاثیر خود پنداره مثبت بر پیشرفت تحصیلی مقالاتی نوشت

**واژگان کلیدی:** خودپنداره، مفهوم روانشناختی- تربیتی-خودباوری، دانش آموزان ابتدایی زهک

مفهوم خودپنداره با مفهوم عزت نفس و احساس خشنودی از زندگی ارتباط نزدیک دارد. هر فرد به خصوص هر نوجوان یک عقیده مخصوص و تصور ذهنی از وضع خود دارد و به طریقی در ذهن خود آن را منعکس می‌سازد. این تصور ذهنی بر اثر تجارب شخصی و تأثیر دنیای خارج در او به وجود می‌آید و کودک و نوجوان یک نظر ثابت و پایدار از محیط و از شخص خود و از ارتباط خود با محیط بدست می‌آورد و برطبق آن مسایل زندگی را ارزیابی می‌کند و برای مقابله با آنها به کوشش می‌پردازد. در واقع شاید مهم‌ترین چیزی که ما درباره خودمان بیان می‌کنیم تفسیرهایی از رفتارهایمان و محیطی باشد که در آن زندگی می‌کنیم. (جونسون و همکاران، ۲۰۱۵) این موضوع قضاوتی است که فرد در زمینه‌های موفقیت، ارزش‌ها، توانایی‌ها، اهمیت و اعتبار فردی دارد. جواب به برخی سوالات نظیر آیا من فرد موفقی در زندگی هستم؟ آیا من قادرم چنین کاری را با موفقیت به پایان برسانم؟ نشان دهنده‌ی نوع خودپنداره فرد می‌باشد به این ترتیب افرادی که خودپنداره مثبت دارند زندگی موفقیت آمیزی را سپری خواهند ساخت و آن‌هایی که خودپنداره منفی، احساس حقارت، ناتوانی، پریشانی و بی‌هدفی را برای خود رقم خواهد زد. خودپنداره طی تجربیات شخص سازمان می‌یابد و در واقع مجموعه استنباط‌هایی است که یک شخص براساس تجربیات خویش درباره خود می‌کند. آموزش مستقیم، دریافت توصیفات دیگران، قابل اطمینان دانستن این توصیف‌ها و به‌طور کلی ترکیب مشاهداتی که او از خودش دارد و توصیف‌های سایر مردم از او، خودپنداره افراد را تشکیل می‌دهد (غفاری و ارفع بلوچی، ۱۳۹۰) خودباوری در هر فرد به معنای دیدن استعدادها و توانایی شخصی در هر لحظه از زندگی است و هدف آن نادیده گرفتن کمبودهای شخصی نیست. دانستن نقاط ضعف و تلاش برای بهبود آن‌ها نقش بسزایی در مسیر موفقیت افراد دارد. (رفاهی و سمانی، ۲۰۱۳) فردی دارای خودباوری است که در تمامی لحظات زندگی خود از توانایی‌ها و قابلیت‌های خود غافل نشود و در مواقع ضروری از

آن‌ها استفاده کند. بسیاری از افراد زمانی که در مسیری به موفقیت دست پیدا نمی‌کنند؛ دچار ناامیدی و افسردگی می‌شوند و در کمال ناباوری خود و توانایی‌هایشان را نادیده می‌گیرند، این دسته از افراد نباید هرگز امید خود را از دست دهند و همواره باید توانمندی‌های خود را پرورش دهند تا مسیری که از دید آن‌ها پنهان مانده را پیدا کنند. (کریم و براون، ۲۰۱۵) بسیاری از ما شکست را پایان زندگی می‌دانیم؛ اما باید بدانیم که شکست در یک مسیر جدید به معنای این نیست که ما هیچ توانایی و قابلیت نداریم و دیگر هیچ‌گاه موفق نبوندند بنابراین مساله اصلی در پژوهش حاضر تبیین رابطه خودپنداره به عنوان یک مفهوم روانشناختی- تربیتی با رشد خودباوری دانش آموزان ابتدایی شهرستان زهک موثر است

سوال اصلی

آیا ابعاد خودپنداره بر خود باوری دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش زهک دارای تاثیر است؟

سوالات فرعی:

آیا خودپنداره اجتماعی بر خود باوری دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش زهک دارای تاثیر است ؟

آیا خودپنداره تحصیلی بر خود باوری دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش زهک دارای تاثیر است ؟

آیا خودپنداره مثبت بر خود باوری دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش زهک دارای تاثیر است ؟

## مبانی نظری:

خودپنداره طی تجربیات شخص سازمان می یابد و در واقع مجموعه استنباط هایی است که یک شخص براساس تجربیات خویش درباره خود می کند. آموزش مستقیم، دریافت توصیفات دیگران، قابل اطمینان دانستن این توصیف ها و به طور کلی ترکیب مشاهداتی که او از خودش دارد و توصیف های سایر مردم از او، خودپنداره افراد را تشکیل می دهد (کارشکی، مومنی، فریسی، ۱۳۹۱).

خودپنداره لزوماً منعکس کننده واقعیت نیست، بلکه ممکن است شخصی که بسیار موفق و مورد احترام است خود را آدم شکست خورده ای ببیند، در نظر راجرز فرد در ارتباط با خودپنداره خویش است که دست به ارزیابی تجربه ها می زند، مردم میل دارند به نحوی رفتار کنند که با خودانگار آنها همساز و همخوان باشد، تجربه ها و احساساتی که با خودپندار شخص همسازی ندارند ممکن است به حیطه ی هوشیاری راه داده نشوند. این اساساً همان مفهوم واپس رانی از نظر فروید است، اما راجرز معتقد است که اینگونه واپسرانی نه لازم است و نه دایمی (فروید می گوید واپس رانی اجتناب ناپذیر است و بعضی جنبه های تجارب فرد همواره ناهوشیار می ماند). جنبه هایی از تجارب که شخص باید آنها را به خاطر ناهمخوانی با خودپنداره اش انکار کند. هر چند بیشتر باشد به همان نسبت شکاف بین خویشتن شخص و واقعیت ژرف تر می شود و اضطراب بالقوه افزایش می یابد یادگیری که با تمرین و تکرار همراه باشد به تدریج شما را به مرحله تثبیت و حرفه ای شدن می رساند. البته رسیدن به این مرحله، نیاز به صبر و حوصله دارد. در این مرحله است که افراد در زمینه شغلی، ورزشی یا تحصیلی با تجربه و حرفه ای می شوند. پیشرفت در یادگیری، بر اثر تمرین و تکرار، با وارد شدن به مرحله خودکار شدن یادگیری حاصل می شود. در این مرحله توانایی و مهارت یادگرفته شده، به تمرکز و توجهی که در مراحل قبلی به آن نیاز داشتید ندارد، پس توانایی پردازش همزمان افزایش پیدا می کند. (اثنا عشری و همکاران، ۲۰۱۵) مفهوم خودپنداره که خود-ساخت، خود-هویت، خود-چشم انداز هم نامیده می شود ساخت چندبعدی است که اشاره به ادراک فرد از "خود" در رابطه با هر تعداد از ویژگی ها مانند تحصیل کرده ها و تحصیل نکرده ها و نقش های جنسی و جنسیتی، هویت نژادی و بسیاری دیگر دارد. (سیتن، مارش، کرون، ۲۰۱۰).

آدمی به عنوان موجودی صاحب اقتدار خرد و ارباب اندیشه هایش کلید هر وضعیتی را به دست دارد او عامل تجدد و حیاتی را داراست که با آن می تواند هر آنچه را که اراده کند از درون وجودش بسازد. ذهن

آدمی را می توان به باغی شبیه کرد که می تواند هوشمندانه کاشته شود یا رها شده رشد کند. همان گونه که باغبان علف های هرز را پاک می کند و در آن گلهای و میوه های مورد نیاز را می کارد آدمی نیز باید مراقب باغ ذهنش باشد و آن را از اندیشه های ناپاک و ناسودمند پاک کرده و گل و میوه های اندیشه های پاک و سودمند را در آن بپروراند. در میان پدیده ها و موضوعات مختلف که بر رفتار و زندگی انسان تاثیر عمیق دارد. نگرش طرز تلقی انسان نسبت به خودش یکی از مهمترین پدیده هاست. (هانت، ۲۰۱۰) انسان همانگونه که نسبت به پدیده ها و انسان های دیگر برداشت ها و طرز تلقی هایی دارد، از خودش نیز برداشت هایی دارد. این پنداشت ها تاثیر زیادی بر موقعیت ها و شکست های بعدی افراد دارد. مفهوم خود مهمترین مفهوم ساختاری در نظریه ی شخصیت است. این مجموعه ادراکی و معنایی، میدان پدیداری فرد را به وجود می آورد. به این ترتیب هر انسانی در دنیای متغییر و متحولی از تجربیات زندگی می کند که خودش در مرکز آن قرار دارد و براساس تجربه و درک خودش، نسبت به آن واکنش نشان می دهد. به همین خاطر رفتار نتیجه ادراک فرد است و فرد به طریقی که واقعیت را ادراک و توصیف می کند نسبت به آن واکنش نشان می دهد. مهمترین موضوع برای درک و فهم رفتار فرد آن است که آن را در چهارچوب قیاس درونی او مورد توجه و بررسی قرار دهیم و قالب مرجع قیاس درونی او را شناسایی کنیم. (لی و همکاران، ۲۰۱۸)

هیلگارد در یک سخنرانی که به مناسبت ریاستش در انجمن روانشناسی آمریکا ایراد کرد از این نظریه که در تمام مکانیزم های دفاعی نوعی حالت شخصی به کار می رود و «خود» می تواند یک مفهوم وحدت انگیز در مسایل انگیزش باشد، دفاع کرد. گوردن آلپورت در سراسر زندگی شغلی پژوهشی اش، تاکید

خاصی بر اهمیت «خود» در روانشناسی معاصر داشت و از انسان با هدف، منطقی، آگاه از خود و کنترل کننده آینده اش با توجه به آرمان هایش یاد می کرد، آنچنان که دیگری می نویسد این حقیقت که روانشناسان جدیدی که به خود اعتقاد داشتند (مانند آلپورت) می توانستند مقادیر زیادی از مباحث و

نظریه های آموزشی و انگیزشی را با الهام گرفتن از رفتارگرایان مورد بحث قرار دهند. سرانجام گروه اخیر را وادار به پذیرش امکان وجود چیزهایی در مبحث خود کرد.

تصویر و برداشت فرد از آن چیزی که هست، باید باشد و ممکن است بخواهد باشد، خودپنداره فرد را تشکیل می دهد.

اکثر روان شناسان بر این باورند که نه تنها رفتار انسان از عملکرد بخش های خاصی در بدن، بلکه از ارتباط این بخش ها با یکدیگر نیز تاثیر می پذیرد، رفتار انسان به جای آنکه از بافت های جداگانه تشکیل شده باشد معمولاً دارای طرح، سازمان و یکپارچگی است. خودپنداره یکی از مهمترین مفاهیم این ساختار است که به عنوان الگویی سازمان یافته و قدرتمند از ادراکات بر رفتارها تاثیر می گذارد. (لی و همکاران، ۲۰۱۸)

برآورد کلی فرد از شخصیت خود است این برآورد معمولاً ناشی از ارزیابی های ذهنی ویژگی های رفتاری خود است. در نتیجه خودپنداره ممکن است مثبت یا منفی باشد. خودپنداره مجموعه ای از عقاید، باورها و بازخوردهای فرد درباره خودش است که بیشتر مبنای توصیفی دارد، تا قضاوت. خودپنداره را می توان مجموعه ای از افکار و عواطفی دانست، که سبب آگاهی فرد از موجودیت خود می شود. خودپنداره ترکیبی از تمامی افکار و احساس تصویری است که شخص نسبت به خود دارد. خودپنداره هر کس از همان ابتدای تولد، به ویژه از زمانی که توانسته با دیگران ارتباط برقرار کند، شروع به شکل گیری می کند. یعنی

بر اثر تعامل و ارتباط برقرار کردن با پدر و مادر، خواهر و برادر، بستگان و اقوام، دوستان، همکلاسی‌ها، معلم و غیره شناخت او از خود بیشتر می‌شود و به تدریج شناسایی مجموعه ویژگی‌های او کامل می‌شود. امروزه بیشتر دانشمندان و روانشناسان معتقدند که خودپنداره تعیین کننده رفتار فرد است. چنانچه فرد با موقعیت و محرکی روبرو شود که با رفتار و ارزش‌های او مغایر باشد، از خود مقاومت شدیدی نشان می‌دهد، ولی اگر با رفتار و ارزش‌های او سازگار و موافق باشد، آنها را می‌پذیرد. (اونل و همکاران، ۲۰۱۱)

#### ۴. روش پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تاثیر گذاری هوش بر یادگیری دانش آموزان ابتدایی دوره ی دوم آموزش و پرورش زهک که به صورت توصیفی – همبستگی با بهره مندی از پرسشنامه محقق ساخته ی ۴ سوالی ۳ گزینه ای با ضریب آلفای کرونباخ ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴۳ و جامعه ی آماری کلیه دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش زهک و انتخاب ۹۱۲ نفر به عنوان نمونه ی آماری به شیوه ی تصادفی انتخاب شدند،

#### ۵. بحث اصلی

جدول (۱). بررسی ضریب همبستگی بین خودپنداره اجتماعی بر خود باوری دانش آموزان ابتدایی آموزش و پرورش زهک دوره ی دوم ابتدایی زهک

متغیر	ضریب همبستگی	میزان معنی داری
خودپنداره اجتماعی بر خود باوری	۰/۸۴۳	۰/۰۰۰۱

براساس جدول (۱). بین خودپنداره اجتماعی بر خود باوری دوره ی دوم ابتدایی زهک همبستگی مثبت معنی داری وجود دارد بنابراین سوال اول دارای جواب مثبت است و هوش معنوی با خودباوری دانش آموزان مقطع ابتدایی موثر است.

جدول (۲). بررسی ضریب همبستگی بین خودپنداره تحصیلی بر خودباوری دانش آموزان در دوره ی دوم ابتدایی زهک

متغیر	ضریب همبستگی	میزان معنی داری
خودپنداره تحصیلی	۰/۸۴۷	۰/۰۰۰۱

براساس جدول (۲). بین خودپنداره تحصیلی و خودباوری همبستگی مثبت معنی داری وجود دارد بنابراین سوال دوم دارای جواب مثبت است و خودپنداره تحصیلی بر خودباوری دارای همبستگی است.

جدول (۳). بررسی ضریب همبستگی بین خود پنداره مثبت بر خودباوری دانش آموزان در دوره ی دوم ابتدایی زهک

متغیر	ضریب همبستگی	میزان معنی داری
خود پنداره مثبت بر خودباوری دانش آموزان	۰/۷۳۵	۰/۰۰۰۱

براساس جدول (۳). بین خود پنداره مثبت بر خودباوری دانش آموزان همبستگی مثبت معنی داری وجود دارد بنابراین سوال سوم دارای جواب مثبت است و خود پنداره مثبت بر خودباوری دانش آموزان موثر است.

### نتیجه گیری:

خودپنداره طی تجربیات شخص سازمان می یابد و در واقع مجموعه استنباط هایی است که یک شخص براساس تجربیات خویش درباره خود می کند. آموزش مستقیم، دریافت توصیفات دیگران، قابل اطمینان دانستن این توصیف ها و به طور کلی ترکیب مشاهداتی که او از خودش دارد و توصیف های سایر مردم از او، خودپنداره افراد را تشکیل می دهد خودباوری در دانش آموزان





باعث درک بهتر آنها به استعدادهای خود استفاده بهتر از توانایی و استعدادهای خواهد شد. متأسفانه بعضی از افراد توانایی های خود را نادیده میگیرند و حسرت داشتن توانایی های دیگری را می خورند این افراد به جای این که در صدد کشف استعداد ها و توانایی هایشان باشند سعی می کنند کارهای دیگران را تقلید کرده و مانند آنها عمل می کنند و وقتی هم نتوانستند خیلی زود ناامید شده و به خدا بد گمان می شوند براساس استنباط انجام شده می توان نتیجه گرفت که خودپنداره می تواند اثرگذاری مثبتی بر رشد خودباوری در دانش آموزان ابتدایی نصرت آباد داشته باشد و خودپنداره اجتماعی، تحصیلی، مثبت بر میزان خودباوری دانش آموزان ابتدایی نصرت آباد موثر است، پیشنهاد می شود در پژوهش های اتی پیرامون تاثیر خود پنداره مثبت بر پیشرفت تحصیلی مقالاتی نوشت.

منابع :

شریپور، سجاد، عیسی زادگان، علی، زاهد بابلان، عادلواحمیدیان، لیلیا. (۱۳۹۲). مقایسه خودپنداره‌ی تحصیلی و اشتیاق به مدرسه در دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و عادی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری. ۵(۲). ۶۴-۴۷.

بولند، تئوولچرت، جوس. (۱۹۹۵). کیفیت بخشی در آموزش و پرورش. ترجمه دکتر پروین عباسی (۱۳۸۵). انتشارات راقم.

بیابانگرد، اسماعیل. (۱۳۸۴). روان‌شناسی تربیتی. چاپ پنجم. تهران: نشر ویرایش

خجسته‌مهر، رضا؛ عباسپو، ذبیح‌اله، کرایبی و امینو کوچکی، رحیم. (۱۳۹۱). تأثیر برنامه موفقیت تحصیلی بر عملکرد و خودپنداره تحصیلی، نگرش نسبت به مدرسه، یادگیری شیوه موفقیت در مدرسه و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان. مجله روان‌شناسی مدرسه. ۱۱(۱). ۴۵-۲۷.

سلطانی‌شال، رضا؛ کارشکی، حسین؛ آقا محمدیان، حمیدرضا؛ عبدخدایی، محمدسعید و بافنده، حسین. (۱۳۹۰). بررسی روایی و پایایی پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه در مدارس شهر مشهد. مجله دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه مشهد. ۱۹(۱). ۲۵-۱۲.

غفاری، ابوالفضل و ارفع بلوچی، فاطمه. (۱۳۹۰). رابطه انگیزش پیشرفت و خودپنداره تحصیلی با اضطراب امتحان در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد. پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره، ۱(۲)، ۱۳۶-۱۲۱.

Dorin, Alan and B. Korb;Kevin(2009). Improbable Creativity. Dagstuhl Seminar

Proceedings 09291 Computational Creativity : An Interdisciplinary A

Seaton, M., Marsh, H. W., & Craven, R. G. (2010). Big-fish-little-pond effect:

Generalizability and moderation – Two sides of the same coin. *American Educational Research Journal*, 47(2), 390–433.

Gunuc, S., & Kuzu, K., (2015). [Confirmation of campus-class-technology model in student engagement: A path analysis](#). *Computers in Human Behavior*, 5(4), 114-125.

- Dana, P., & Paula, S. (2014). [The role of positive academic self-concept in promoting school success.](#) *Children and Youth Services Review*, 43(1).145-152
- Frederic, G., & Catherine, F. (2010). [Academic self-concept, autonomous academic motivation, and academic achievement: Mediating and additive effects.](#) *Learning and Individual Differences*, 20(6), 644-653.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1), 59-109.
- [Huguet, P., Dumas, F., Marsh, H., Wheeler, L., Seaton, M., Nezlek, J., Suls, J., & Régner, L.](#) (2009). Clarifying the role of social comparison in the big-fish–little-pond effect (BFLPE): An integrative study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(1), 156–170.
- Jennifer, A. F. (2015). Academic cengagement. In: *International encyclopedia of the social & behavioral sciences (Second Edition)*, 31-36.
- Joana, C., Sarah, D., Karine, V., & Evelien, B. (2015). [Child engagement in the transition to school: Contributions of self-regulation, teacher–child relationships and classroom climate.](#) *Early Childhood Research Quarterly*, 32(3), 1-12.
- Maarten, P. A, Sofie, W., Franzis, P., Christoph, N., Bieke, D. F. & Karine, V. (2015). The formation of academic self-concept in elementary education: *A unifying model for external and internal comparisons*. 41(1). 124-132.
- Marsh, H. W., & martien, M. (2012). Academic self-concept. *International Guideto Student Achievement*, 6(2).13-27.
- Marsh, H. W., & Mara, A. (2008). Reciprocal effects between academic self-concept, self-esteem, achievement, and attainment over seven adolescent years: Unidimensional and multidimensional perspectives of self-concept. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 542–552.
- Ming-Te, W., Eccle, J. S. (2013). [School context, achievement motivation, and academic engagement: A longitudinal study of school engagement using a multidimensional perspective.](#) *Learning and Instruction*, 28(1), 12-23.
- Möller, J., & Marsh, H. W. (2013). Dimensional comparison theory. *Psychological Review*, 120, 544–560.



## Somaye azarnoosh

### Abstract

۱-۱- The main goal of the present study is to explain the relationship between self-concept as a psychological-educational concept and the development of self-confidence of elementary school students in Zahak city. In this study, the researcher made a questionnaire with 3 questions and 3 options with Cronbach's alpha coefficient of 0.843 and the statistical population of all elementary school students. Zahak education and selection 912 people were randomly selected as a statistical sample, self-concept is organized through personal experiences, self-belief in students will make them better understand their talents and make better use of their abilities and talents. Unfortunately, some people ignore their abilities and miss having other abilities. Based on the inference made, it can be concluded that self-concept can have a positive relationship with the development of self-confidence in the elementary school students of Zahak, and social and academic self-concept has a positive effect on The level of self-confidence of elementary school students is effective, it is suggested to write articles about the effect of positive self-concept on academic achievement in some researches. **Keywords:** Self-concept, psychological-educational-self-confidence concept, elementary students of Zahak “,”.